

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Atraktivita, její evoluční a kulturní podmíněnost

Kristýna Holcová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Atraktivita, její evoluční a kulturní podmíněnost

Kristýna Holcová

Vedoucí práce:

Mgr. Lukáš Friedl, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Ráda bych zde vyjádřila poděkování vedoucímu Mgr. Lukáši Friedlovi, Ph.D. za toleranci při vedení mé bakalářské práce.

.....

podpis

1	ÚVOD	6
2	ATRAKTIVITA – VYMEZENÍ POJMU	6
2.1	ATRAKTIVITA FYZICKÁ	7
2.2	ATRAKTIVITA OSOBNÍ	7
2.3	ATRAKTIVITA VE VIRTUÁLNÍM PROSTŘEDÍ	8
3	SOCIOBIOLOGICKÝ PŘÍSTUP	8
3.1	ZÁKLADNÍ EVOLUČNÍ PRINCIPY	9
3.2	SOBECKÝ GEN	10
3.3	REPRODUKČNÍ STRATEGIE	11
3.4	SEXUÁLNÍ ATRAKTIVITA	13
3.5	ZNAKY FYZICKÉ ATRAKTIVITY	14
3.5.1	<i>Věk</i>	14
3.5.2	<i>Tvář</i>	15
3.5.3	<i>Tvar postavy – poměr pasu a boků</i>	15
3.5.4	<i>Tvar postavy – poměr ramen a boků</i>	16
3.5.5	<i>Tvar postavy – index tělesné plnosti</i>	16
3.5.6	<i>Tvar postavy – výška</i>	16
3.5.7	<i>Odoranty</i>	17
3.5.8	<i>Hlas</i>	17
3.5.9	<i>Znaky osobní atraktivity</i>	17
3.5.10	<i>Socioekonomický status</i>	18
3.5.11	<i>Jiné behaviorální charakteristiky</i>	19
4	SOCIOKULTURNÍ PŘÍSTUP	19
4.1	ZNAKY SOCIÁLNÍ A „VIRTUÁLNÍ“ ATRAKTIVITY	20
4.1.1	<i>Interpersonální komunikace</i>	20
4.1.2	<i>Úloha závazků</i>	21
4.2	ZNAKY FYZICKÉ ATRAKTIVITY V ZEMÍCH ZÁPADNÍ KULTURY	22
4.2.1	<i>Vliv doplňků a líčení na vnímání atraktivity</i>	23
4.3	VLIV KOSMETIKY A DOPLŇKŮ NA VNÍMÁNÍ ATRAKTIVITY	24
4.4	ESTETICKÁ CHIRURGIE	24
4.5	VÝVOJ ŠTÍHLosti JAKO DETERMINANTA KRÁSY A JEJÍ MOŽNÉ DŮSLEDKY	25
4.5.1	<i>Negativní body image</i>	27
4.5.2	<i>Poruchy příjmu potravy</i>	28
5	ZÁVĚR	32
6	RESUME	34
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	37

1 ÚVOD

Každodenní interakce jedince s ostatními členy společenského uspořádání, ve kterém žije, s sebou přináší navazování různých interpersonálních vztahů od raného předškolního věku až do pozdního stáří. Při zvažování míry ochoty kontaktu s druhým člověkem dochází většinou k uplatňování různých předsudků a projevuje se zde i určitá tendence k promítání stereotypů vytvořených na základě předchozích zkušeností a i když představa určitého ideálu krásy, která je často sdílena většinou částí společnosti dané kultury se vyskytovala do značné míry ve všech dobách, má i přesto každý člověk svůj obraz o preferované atraktivitě [Slaměnik 2008: 252].

Všeobecné rozvolnění sociálních i morálních norem a radikální sociální transformace společnosti za posledních sto let umožnila takovou změnu životního stylu, o jaké se našim předkům ani nesnilo. Přestože globalizační procesy vytvářejí uniformní představy prototypu „ideálu krásy“ má vnímání interpersonální atraktivity mezi pohlavími vedle sociokulturního hlediska také silnou evoluční podmíněnost.

Cílem této práce je pokusit se o přehled významnosti těchto dvou komponent, tedy do jaké míry a zda vůbec se liší pojetí atraktivity z evolučního a sociokulturního hlediska, které s sebou může přinášet dalekosáhlé důsledky nejen pro současný život, ale i do budoucna.

2 ATRAKTIVITA – VYMEZENÍ POJMU

Navazování mezilidských vztahů je považováno za jednu ze základních lidských potřeb – afiliaci, která vyjadřuje touhu člověka vyhledávat a navazovat kontakty a vztahy s jinými lidmi. Potřeba afiliace se vyskytuje u všech lidí, i když se může projevovat u každého člověka v různé míře s ohledem na individualitu jedince a v závislosti na situaci [Slaměnik 2008: 249].

Jednou z důležitých podmínek rozhodujících o navázání interpersonálního vztahu je náklonnost či přitažlivost, kterou jiný člověk vzbuzuje. Lidé obecně mají větší tendenci kontaktovat se s těmi, kteří na ně působí sympaticky či atraktivně a lze tedy říci, že interpersonální atraktivita je považována za podstatný činitel ovlivňující utváření mezilidských vztahů [Slaměník 2008: 252].

Pojmem „atraktivita“ můžeme rozumět náklonnost nebo sympatie i bez možných romantických konotací [Šmahel, Veselá 2006: 175] nebo jej můžeme definovat jako „nějakou vlastnost či vlastnosti jedince nebo skupiny, jež jsou pro jiné jedince zdrojem odměn, především ve smyslu pozitivní emoční odezvy a uspokojení potřeb“ [Slaměník 2008: 263].

„Atraktivita ovlivňuje celou řadu našich sociálních aktivit a rozhodnutí od zacházení s potomky až k soudním sporům, nejvýznamněji se však uplatňuje v oblasti výběru partnera“ [Blažek 2009: 189].

2.1 Atraktivita fyzická

Historicita proměn vnímání fyzického vzhledu projektující se do představ majoritní části příslušníků společenství určité kultury jako ideál krásy je vlastní snad každé době, avšak mimo tohoto vzoru má každý člověk svůj obraz fyzické atraktivity. Při percepci a hodnocení vzhledu se projevuje tendence k uplatňování určitých předsudků a stereotypů, různých přesvědčení, k jejichž utváření dochází na základě předchozích zkušeností [Slaměník 2008: 252].

Fyzická atraktivita je determinována rysy obličeje, výškou postavy, držením těla, hmotností, barvou vlasů a pokožky, věkem, WHR, velikostí a tonusem poprsí u žen [Slaměník 2008: 252].

2.2 Atraktivita osobní

„Obliba a pozitivní hodnocení fyzicky atraktivních jedinců se objevuje už v předškolním období a trvá až do stáří. Tito lidé snadněji navazují

interpersonální vztahy, ale pro jejich utváření a trvání má větší roli osobní atraktivita. Teprve až další setkání ukáží, nakolik jsou přitažlivé osobnostní vlastnosti, postoje, názory, přesvědčení, hodnoty, zájmy, potřeby, víra, způsob života i socioekonomický status. Hlubší vzájemné poznání může způsobit zklamání u vysoce fyzicky atraktivních lidí, naopak méně u atraktivních mohou být objeveny vysoce žádané a ceněné vlastnosti“ [Slaměník 2008: 254].

2.3 Atraktivita ve virtuálním prostředí

Atraktivita ve virtuálním prostředí se vzhledem k masivnímu nárůstu popularity virtuálních internetových médií objevuje jako novodobý fenomén, pro který s ohledem na absenci zrakové a sluchové informace, platí určité aspekty pro selekci partnera ke komunikaci. Jako nejdůležitější faktor se dle výzkumů ukazuje podobnost a blízkost postojů, hodnot a zájmů, smysl pro humor a míra intimity ve smyslu sebeodhalování [Šmahel, Veselá 2006: 176].

3 SOCIOBIOLOGICKÝ PŘÍSTUP

Za pomoci analýzy mitochondriální a jaderné DNA lze zhruba odvodit původ všech současných obyvatel planety od 5 tis. předků ženského pohlaví a přibližně stejného počtu jedinců mužského pohlaví žijících před 150 až 200 tis. let, ale vývoj genů, jako nositelů informací o znacích podmiňujících naše přežití zřejmě začal již před více než 3 miliardami let [Dunbar, 2009: 46].

„Evoluce není teorie, ale fakt – to je první věc, kterou je třeba jasně říci. Fosilní záznam ukazuje proměnlivost druhů v čase, jejich rozrůznění a přeměnu ve zcela jiné druhy. To je těžko zpochybnitelná, dokázaná skutečnost. Teoretický aspekt evoluce se týká otázky, jak se změny, během tohoto procesu, udály. A byl to převratný objev Charlese Darwina (1859) a Alfreda Russela Wallace, který přinesl teorii přírodního výběru“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 29].

3.1 Základní evoluční principy

Teoretický aspekt evoluce se týká otázky, jak se změny během procesu samotné evoluce udály a je založený na třech obecných premisách a jejich logickém důsledku. Prvním předpokladem je princip proměnlivosti, kdy všichni jedinci určitého druhu vykazují variabilitu ve svých behaviorálních, morfologických anebo fyziologických znacích - tedy ve svém fenotypu. Určitý rozdíl fenotypu mezi jedinci je dědičný z generace na generaci a potomstvo tedy bude mít sklon směřovat k podobě svých rodičů více než k jiným jedincům v populaci, což je podstatou druhé premisy, tedy principu dědičnosti. Třetí předpoklad vysvětluje soupeření panující mezi jedinci o vzácné zdroje, jako je jídlo, pohlavní partneři a životní prostor obecně. Některé rozdíly ve fenotypové variabilitě mezi jedinci dovolují svým nositelům soupeřit s větší efektivitou. Toto soupeření zákonitě existuje, protože organismy mají velkou rozmnožovací kapacitu a mohou produkovat mnohem více potomků, než se jich další reprodukce dožije, což nazýváme principem adaptace. Důsledkem efektivního soupeření se podaří některým jedincům zanechat více potomků než ostatní, protože jim některé jejich vlastnosti zajišťují výhody jako je schopnost efektivněji bojovat s okolními predátory nebo jím unikat, být úspěšnější ve shánění potravy a nalezení kvalitnějších partnerů, díky tomu pak potomci těchto jedinců zdědí tyto úspěšné rysy od rodičů, což lze zjednodušeně nazvat přírodním výběrem – tedy procesem, kterým se organismy svávají „adaptovanými“ na své prostředí. Míra úspěchu rozšiřování určitých vlastností na budoucí generace ve srovnání s dalšími variantami, se nazývá fitness (zdatnost), což lze také nazvat jako míru relativního reprodukčního úspěchu – tedy relativního ve vztahu k alternativním variantám týchž vlastností. Přesněji tedy nazýváme jako kvalitu znaků (někdy nazýváno jako evoluční princip) [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 30].

„Rysy, které usnadňují organismu zajistit si partnera (nebo mnoho partnerů), se v populaci budou šířit, protože je definováno, že ti jedinci, kteří jsou nositeli takových rysů, si zajistí větší reprodukční úspěch a tím i

vyšší fitness než ti, kteří jejich nositeli nejsou“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 71].

Dle Triverse (1972) vychází evoluční princip z všeobecného předpokladu, že existující životní formy jsou výsledkem postupných změn v genetické výbavě živočichů. Tyto změny jsou výsledkem přirozeného výběru, tedy přežití těch genů, které jsou dobře adaptované ve svém prostředí. V rámci snahy o zajištění co největšího reprodukčního úspěchu a tedy i vyššího fitness se pak tento proces řídí tzv. pohlavním výběrem, který je založen na tom, že příslušníci jednoho pohlaví soutěží mezi sebou o reprodukční přístup k příslušníkům opačného pohlaví a na preferenčním výběru příslušníků jednoho pohlaví určitých příslušníků pohlaví opačného [Weiss 2010: 653].

3.2 Sobecký gen

Dle Dawkinse však základní jednotkou selekce, a tedy i starosti o sebe sama, není ani druh, ani skupina, dokonce ani jedinec. Je jí gen, jednotka dědičnosti a Darwinovo „přežití zdatnějšího“ je v podstatě speciálním případem obecnějšího pravidla přežití stabilnějšího [Dawkins 1998: 21]. „Definoval jsem gen jako jednotku, která se velice blíží ideálu nedělitelné jednotky. Gen sice není nedělitelný, ale jen zřídka bývá rozdělen. Rozhodně je buď přítomen, nebo nepřítomen v těle daného jedince. Gen cestuje neporušen od prarodičů k prapotomkům, procházející generacemi aniž by se míchal s jinými geny“ [Dawkins 1998: 39].

„U pohlavně se množících druhů je jedinec příliš velká a příliš nestálá genetická jednotka, než bychom jej mohli považovat za základní jednotku přírodního výběru. Skupina jedinců je ještě větší jednotka. V evolučním čase nejsou stálé. Populace mohou vydržet dlouhou dobu, ale neustále se míchají s jinými populacemi, a tak ztrácejí svou identitu [Dawkins 1998: 40]. „Každý gen je sice selektován jako samostatný sobecký gen, ale o jeho úspěšnosti rozhoduje to, zda prostředí, v němž se nalézá, obsahuje správnou sadu ostatních genů“ [Dawkins 1998: 231].

„Geny přímo soutěží se svými alelami, neboť jejich alely v genofondu usilují o stejnou pozici na chromozomech příštích generací. Gen, který se snaží zvýšit své šance na přežití v genofondu na úkor svých alel, bude mít samozřejmě v přímém důsledku větší šanci přežít. Gen je základní jednotkou sobeckosti“ [Dawkins 1998: 42].

„Geny jsou primární zákonodárci, mozky jsou vykonavateli. Ale jak se mozky stávali dokonalejšími, přebírali víc a více zběžného rozhodování za pomoci triků, jako je učení a předvídání“ [Dawkins 1998: 62].

„Hlavní prioritou pro organizmus a mozek, který za něj rozhoduje, je však jeho vlastní přežití a rozmnožení. S těmito prioritami budou jistě souhlasit všechny geny v kolonii“ [Dawkins 1998: 64].

„Evoluční úhel pohledu na lidskou psychologii a chování je ale vzdálen redukování člověka na pouhý automat neúprosně řízený geny. Ve skutečnosti naopak upozorňuje na naši vrozenou flexibilitu, tzv. fenotypovou plasticitu – schopnost měnit reakce vzhledem k okolnostem, učit se zkušeností, schopnost rozeznávat a využívat nové příležitosti. Fenotypová plasticita je nejdůležitější z lidských evolučních adaptací. Jakékoli obviňování z genetického determinismu je proto jednoduše neoprávněné“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 29].

3.3 Reprodukční strategie

„Evoluce se nezabývá jen pouhým počtem potomků, které jedinec vyprodukuje během života, ale také počtem potomků, kteří úspěšně dosáhnou dospělosti a sami se opět rozmnoží. Úspěšná reprodukce závisí na vyřešení dvou klíčových problémů. Prvním je volba vhodného partnera, druhým je přiměřená investice do následných potomků. Avšak protože rodičovské investice jsou u druhu jako člověk obrovské, nemohou být tyto dvě věci tak snadno odděleny do dvou nezávislých sekcí“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 139].

„Pohlavní výběr se může odehrávat v rámci jednoho pohlaví (vnitropohlavní výběr) nebo mezi pohlavími (mezipohlavní výběr). Vnitropohlavní výběr (intrasexual selection) nastává tehdy, když zástupci jednoho pohlaví soutěží mezi sebou o přístup k partnerům. To vede k vyvinutí znaků zvyšujících schopnost kompetice. Mezipohlavní výběr (intersexual selection) někdy spíše známý jako samičí výběr nastává tehdy, když si samice vybírá samce s určitými znaky, protože tyto znaky jí pomáhají produkovat a vychovat více potomků (nebo kvalitnější potomky). V některých případech si samice vybírají samce podle zdrojů, které mohou nabídnout. Samice mohou také volit samce na základě jejich vlastností (hypotéza „dobrých genů“). Vybírají si takové samce, kteří jsou vysoce kvalitní (tj. mají dobré geny), aby si zajistily, že budou mít kvalitní potomky. Existují dva způsoby, jakými mohou být samci „kvalitní“. První je vlastnění znaku, který samice pokládají za atraktivní, a který tedy zvyšuje pravděpodobnost zajištění potomků. Znak nemusí mít žádnou hodnotu pro přežití samce, dokonce může být znevýhodňující. Pokud to však činí samce úspěšnějším při hledání partnerek, protože samice tento znak svévolně preferují, pohlavní výběr bude působit ve prospěch jeho vývoje. Když je samčí znak i samičí preference určena geneticky, budou samice, které se spáří se samci vlastnicími preferovaným znakem, mít za potomky samce nesoucí daný znak a samice, které ho preferují. Takoví „sexy synové“ budou dále produkovat velké množství potomků (protože samice se s nimi budou přednostně pářit) a takové samice budou preferovat jiné sexy samce, se kterými budou mít samy úspěšné syny. Tudíž samice si může zajistit vysokou zdatnost pouze tím, že se bude pářit se samcem, který je nositelem znaku způsobujícího pouze to, že je atraktivní pro samice“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 75-76].

„U pohlavně se rozmnožujících druhů investují vždy samice více než samci, protože vajíčka jsou větší a nákladnější než spermie. U savců je situace ještě zvýrazněná existencí vnitřního oplodnění a březosti, takže matka zpočátku doslova „nosí dítě“. Za podmínek, kdy samice investují do potomků většinu, soupeří samci mezi sebou o přístup k samicím a

takové soupeření zvyšuje možnost pohlavního výběru (Trivers, 1972). Co se týče druhého faktoru, čím méně je kdykoli v dosahu pohlavně receptivních samic, tím více musí samci mezi sebou soutěžit, což také zvyšuje sílu pohlavního výběru“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 71].

„Reprodukční úsilí lze rozdělit na úsilí o pohlavní kontakty a úsilí vychovávat potomky. Bez ohledu na to, s kolika muži má žena během reprodukčního cyklu pohlavní styk, na konci vznikne jen jedno dítě. Naopak muž je teoreticky schopen během doby, kdy žena vyprodukuje jedno dítě, zplodit stovky dětí, protože jeho jediným nutným vkladem je výron semene ve správnou chvíli. Proto také můžeme pozorovat výrazně větší rozptyl v reprodukčním úspěchu mužů než žen. Ženy jsou fyziologicky limitovány co do počtu dětí, které mohou za život mít, proto je rozptyl u žen vždy poměrně malý. Muži takto omezeni nejsou, proto mohou někteří dosáhnout neobyčejně velkého reprodukčního úspěchu. Kompetice mezi samci však nevyhnutelně vede k tomu, že někteří budou mít naopak velmi nízký reprodukční úspěch“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 72].

„Neobyčejně vysoké náklady lidské reprodukce znamenají, že pokud může muž ovlivnit úspěch výchovy, vyplatí se mu tak učinit. Pokud muži nemohou zlepšit úspěch výchovy svých partnerek, pak bude selekce probíhat ve prospěch mužů, kteří se zaměřují na samo rozmnožování. Pokud muž přispět k výchově může, bude jeho míra zaměření na rozmnožování na úkor výchovy nepřímo úměrná jeho schopnosti přispět k výchově“ [Barrett, Dunbar, Lycett 2007: 140].

3.4 Sexuální atraktivita

„Znalost toho, co bychom si u našeho protějšku přáli, ještě nezaručuje, že se nepodaří získat to, co chceme dostat. Úspěch závisí na tom, zda vyhlédnutý člověk vysílá čitelné signály prozrazující, že bude dodávat příslušné výhody vytoužené příslušníkem opačného pohlaví. Protože pradávno ženy toužily u mužů například po vysokém statusu, vyvinula se u mužů motivace status získat a vystavovat jej na odiv.

Protože pravěcí muži toužili u potenciálních partnerek po mládí a zdraví, u žen se vyvinula motivace vypadat mladě a zdravě. Konkurence v přivábení partnera nás tedy nutí předčit ostatní ve vlastnostech nejchtivěji požadovaných opačným pohlavím. Psychologické mechanismy se u jednoho pohlaví vyvíjejí tak, aby řešily adaptivní problémy trápící opačné pohlaví“ [Buss 2009: 125].

3.5 Znaky fyzické atraktivity

Se vzpřímeným postojem a s možností sexuálního styku tváří v tvář navíc u lidí získaly frontální tělesné atributy ještě větší význam než u jiných živočichů. Některé faktory se však z hlediska evolučněbiologického jeví pro pohlavní výběr jako určující, a to především ty, které zaměřují sexuální preferenci směrem ke znakům reprodukční kapacity objektu (tedy na jeho pohlaví, mládí, tvar těla) [Weiss 2010: 655].

3.5.1 Věk

„Primární roli v procesu hodnocení potenciální partnerky má přitom u lidí zrak. Tím prvním - a pravděpodobně nejdůležitějším - vizuálním ukazatelem je věk partnerky. Muži projevují obecně preferenci mladších partnerek před partnerkami sice staršími ale ověřenými a ještě plodnými. Důvodem této preference by mohla být sexuální strategie (vědomá či nevědomá), která vede muže k tomu, aby se pokoušeli zajistit si exkluzivní sexuální přístup k ženě po celou dobu jejího fertilního věku. Muž touží být otcem všech jejích dětí, nechce investovat do dětí jiných mužů (proto je v některých kulturách tak vysoce ceněno panenství, které uvedenou exkluzivitu zaručuje). Zdá se, že právě tento mechanismus je i v pozadí překvapivých výsledků. Muži, bez ohledu na stáří, preferují ženy ve věku mezi necelými dvaceti a necelými třiceti lety. Věk je totiž nezávisle na kultuře prvním ukazatelem fertility. Po tomto věku ženská atraktivita pozvolna klesá a tento pokles dramaticky akceleruje kolem padesátky, průměrného věku menopauzy. Tato zjištění potvrzují vlastní výpovědi mužů, ratingové posuzování atraktivity, skrytá pozorování chování probandů i falometrické výzkumy“ [Weiss 2010: 656].

Jakékoliv projevy nemoci nebo vyššího věku, jsou považovány za podstatně méně přitažlivé. Znaky mládí, jako je hebká a čitá kůže, a znaky zdraví, jako je absence zánětů a boláků, jsou všeobecně považovány za přitažlivé. Nezdravá pleť se vždycky jeví jako sexuálně odpudivá. Čistota a zdraví jsou univerzálně atraktivní. Mužská preference pro tělesně přitažlivé partnerky je druhově univerzální transkulturní psychologický mechanismus a to bez ohledu na další okolnosti jako je např. vzdělání, náboženské nebo etnické vlivy [Buss 2009: 72].

3.5.2 Tvář

„Jedním z prvních aspektů při vnímání tváře je to, zda se nám líbí, přitahuje nás nebo nás naopak příliš nezaujalo. Znaky mládí, jako je hebká a čitá kůže, a znaky zdraví, jako je absence zánětů a boláků, jsou všeobecně považovány za přitažlivé. Významným znakem tváře souvisejícím s atraktivitou jak u mužů, tak u žen, je míra symetrie. „Vzhledem k tomu, že lidské tělo bilaterálně symetrické, je možné asymetrii tváře rozdělit na směrovou (direkcionální) a fluktuační. Směrovou asymetrií se mají na mysli systematické rozdíly mezi pravou a levou stranou, způsobené především aktivitou daného jedince (např. výraznějším využíváním mimického svalstva jedné strany obličeje). Naopak fluktuační asymetrie jsou náhodné rozdíly (horizontální i vertikální) mezi oběma stranami, o nichž se soudí, že vznikají v důsledku nedokonalé exprese genů v průběhu ontogenetického vývoje (tzv. vývojová nestabilita), působením patogenů, případně kombinací obou faktorů“ [Blažek 2008: 191].

3.5.3 Tvar postavy – poměr pasu a boků

Nepedofilní heterosexuální muži dále preferují ženské objekty s průměrnou hmotností a s typickým ženským poměrem mezi pasem a boky, který zajišťuje optimální fertilitu. Tento, pravděpodobně po věku hned druhý nejdůležitější výběrový faktor, který vyjadřuje poměr pasu a boků tzv. WHR (waist-hip ratio) se pohybuje kolem 0,7 (tedy pas má obvod přibližně 70% obvodu boků, je kromě ukazatele plodnosti ženy i

důkazem toho, že není těhotná (právě během těhotenství se poměr pasu a boků dramaticky mění). U mužů se tento indikátor tělesné proporcionality pohybuje kolem 0,9 a lze jej s menším důrazem také označit jako znak mužské sexuální atraktivity [Weiss 2010: 656].

Navíc se zde uplatňuje i silueta hýžděové oblasti a na základě výzkumů atraktivity lze říci, že se jedná o znak časově konstantní [Blažek 2011: 47].

3.5.4 Tvar postavy – poměr ramen a boků

Na základě výzkumů se prokázalo, že některé vlastnosti mužského těla, především horní část trupu, mohou podléhat pohlavnímu výběru. Mužská ramena, svaly horní části těla i bicepsy jsou vyvinutější než u žen, i když vezmeme v úvahu rozdíly ve vzrůstu [Weiss 2010: 656]. Tento signál proporcionality trupu je označován jako poměr ramen a boků (shoulder-to-hip ratio – SHR) a zvyšuje u mužů dojem tělesné velikosti [Blažek 2011: 46].

3.5.5 Tvar postavy – index tělesné plnosti

Z hlediska environmentálních podmínek je relevantním znakem atraktivity index tělesné velikosti a výšky, jímž lze vyjádřit relativní hmotnost tzv. body mass index (BMI), což bychom mohli nazvat tělesná plnost [Blažek 2011: 46]. Ve společnostech s nedostatečným nebo omezeným přístupem k potravě vyšší hodnota BMI chápána jako vysoce atraktivní, protože je výrazným předpokladem zvýšené šance na přežití dítěte proto, že je měřítkem toho, jakou má žena kapacitu živin pro výživu plodu [Barrett, Dunbar, Lycett 2007:157].

3.5.6 Tvar postavy – výška

Mužská výška má zásadní vliv na vnímání společenského statusu, protože vyšší muži jsou obecně považováni za výše společensky postavené. Zda se jedná o znaky selektované jako signály nesoucí dobré geny, není dosud jasné. Další možnost je, že jsou signálem přístupu ke zdrojům, které je jejich nositel schopen nabídnout [Barrett, Dunbar, Lycett

2007:155]. „Lidé vysoké postavy mají v tomto směru vrozenou výhodu. Díky své výšce přirozeně zabírají více prostoru, a proto také působí dojmem větší síly a moci“ [Lewis 1995: 170].

3.5.7 Odoranty

„Indikátorem zdravotního stavu však může být i tělesný pach - i když většinou neuvědoměle a méně než u subhumánních živočichů, hraje čímž stálo ještě velkou roli v lidské sexualitě. Postpubertální ženy produkují vaginální sekrecí (ale i v podpažních žlázách a ve žlázkách kolem dvorců bradavek) mnohé látky (odoranty), kterých množství variuje během menstruačního cyklu, a které jsou - podobně jako u jiných primátů - schopné vzbudit sexuální zájem mužů“ [Weiss 2010: 656].

Ženy jsou vnímavější a jsou schopny lépe rozpoznat pach mužů a jeho odlišnost od vlastního - odoranty jsou nejen sexuálně dimorfní, ale informují i o imunologickém statusu jedince [Blažek 2011: 35].

3.5.8 Hlas

Muži mají zpravidla hlubší hlas než ženy jako následek mutování v období puberty, což se dlouho pokládalo za následek pohlavního výběru, ale funkce mutování není zcela vyjasněna, protože neexistuje korelace mezi výškou hlasu a tělesnou velikostí muže. Nicméně existují experimentální doklady toho, že ženám připadají atraktivnější mužské hlasy, které mají menší vzdálenost jednotlivých harmonických komponent (čímž vzniká hlubší tón). Navíc přesto, že tělesná velikost a výška hlasu spolu nesouvisejí, jsou ženy schopné poměrně dobře odhadnout z pouhých vyslovovaných souhlásek mužovu velikost. Ženy v tomto vzorku se opravdu velmi silně shodovaly ve svých hodnoceních všech těchto proměnných [Barrett, Dunbar, Lycett 2007:154].

3.5.9 Znaky osobní atraktivity

U žen se jedná spíše o souhrn projevů ovlivňovaný menstruačním cyklem, který řídí sexuální signalizace žen spíše na neverbální úrovni a bez toho, že by si to ženy samy často uvědomovaly. Mnohé výzkumy

prokazují, že uprostřed cyklu, tedy v období kolem ovulace dochází častěji k projevům chování jako častější návštěvy restaurací a barů, ženy odhalují v tomto období nejvíce plochy kůže těla, nejvíce se malují, nosí provokativnější oblečení, nejvíce šperků a jsou sexuálně vzrušivější a také nejvíce nevěrné [Weiss 2010: 657].

3.5.10 Socioekonomický status

„Nejdůležitějšími se pro výběr dlouhodobého partnera zdají – kromě genetických a zdravotních charakteristik - právě signály svědčící o jeho přístupu ke zdrojům. Vizuální signály potvrzující tyto kvality se přitom samozřejmě transkulturálně liší - od počtu velbloudů a množství a obsahu tetování k autům či značkovým hodinkám a oblekům - ale všude jsou movití muži s vyšším postavením "označování" podobnými ornamenty signalizujícími jejich status. Z toho jednoznačně vyplývá výhodnost signalizování svého potenciálu přístupu ke zdrojům tzv. RHP, tedy Resource Holding Potential, který může zahrnovat různé indikátory, jakými jsou například rodinné zázemí, vzdělání, profese, inteligence a aspirace. Vzhledem k tomu, že lidé patří k živočišným druhům s extrémně vysokou rodičovskou investicí, musí navíc muži ženám, které se snaží získat pro dlouhodobé partnerství, signalizovat ne pouze to, že mají přístup k zdrojům, ale i ochotu se o ně podělit. Dokazují tím, že v budoucnu budou ochotni investovat - čas, city, peníze, energii - do partnerky a do jejích potomků. To například symbolicky prokazují dáváním dárků - od kytice květin, až po diamantové zásnubní prstěny (přičemž pravděpodobně není rozhodující absolutní hodnota daru, spíše jeho relativní cena vzhledem k příjmům zájemce). Reprodukční zdar ženy je totiž závislý ne pouze na finančních či sociálních kvalitách partnera, ale i na její schopnosti správně odhadnout jeho ochotu starat se o druhé, spolehlivost a trvalost jeho závazku k ní samotné“ [Weiss 2010: 657].

3.5.11 Jiné behaviorální charakteristiky

„Ženy jsou u mužů citlivé i na behaviorální indikátory, a to především ty, které signalizují jejich zdravotní stav a "sociální vizibilitu". Tyto indikátory přitom nezahrnují pouze fyzické charakteristiky, jako u sportovců, ale i kreativní vlastnosti, jako je tomu například u hudebníků, vědců či politických vůdců. Soutěživost mužů v boji o reprodukční přístup k ženám se může projevit v různých formách a preference žen jsou v této oblasti různé - zatímco pro některé budou sexuálně atraktivní skutečně pouze kulturisté, jiné preferují například romantické básníky. K behaviorálním charakteristikám můžeme zařadit i sexuální agresivitu muže, či řekněme - v mírnějších formách - jeho sexuální asertivitu či naléhavost. Určitý stupeň agrese či sexuální naléhavosti muže v sexuální oblasti může vést k jeho zvýšenému reprodukčnímu zdatu. Dle evoluční teorie "Sexy Sons" totiž synové sexuálně agresivnějších mužů zdědí geny, které jim opět zaručí vyšší pravděpodobnost pokračování genetické informace v dalších generacích, což je i v zájmu jejich matek, jejichž synové by tak mohli zdědit vyšší míru agresivity a do budoucna tak zplodit více potomků“ [Weiss 2010: 656].

4 SOCIOKULTURNÍ PŘÍSTUP

„Prostředí, do kterého člověk přichází po narození, představuje komplex životních podmínek, které na každého jedince kladou specifické požadavky na adaptaci. Tento komplex představuje kultura jako nositel bio-psycho-sociálních podmínek, jako souhrn všech společensky užitečných výsledků lidské práce, souhrn materiálních i nemateriálních společensky uznávaných hodnot. Rozdíly v hodnotách, normách a v preferovaném chování vytvářejí vlastní kulturní kontext uvnitř každé společnosti“ [Slaměník 2008: 58].

Lidské tělo představuje primární nástroj percepce okolního prostředí a zároveň je samo objektem vnímání ostatního světa, jež ho

obklopuje a provází při jakékoliv činnosti každou vteřinu života a limituje svou morfologií a fyziologií možnosti kultury. Každá konkrétní kultura určitým osobitým způsobem převádí tělo do jisté míry z přírodního do kulturního řádu a lze tedy říci, že jej nějakým způsobem upravuje a disciplinuje [Soukup 2011: 1].

„Vztah k tělu ve středověku, jak už jsme řekli, je paradoxní. Křesťanství je na jednu stranu neustále potlačuje. Na druhou stranu je tělo glorifikováno. V lidové praxi je tělo sice spoutáváno tělu nepřátelskou ideologií institucionalizovaného křesťanství, ale svému potlačení vzdoruje. Každodenní život středověkých lidí osciluje mezi půstem a masopustem. Na jedné straně hubenost, na druhé straně tloušťka. Na jedné půst a odříkání, na druhé hodování a žravost. Právě toto balancování je nepochybně jedním z důvodů, proč tělo ve středověké fantazii i skutečnosti zaujímá ústřední postavení“ [Le Goff, Truong 2006: 31].

„V historii je pak tělo pojímáno jako proměnlivý historický objekt – neustále konstruovaný a rekonstruovaný fenomén, neoddělitelný od kulturního kontextu, do něhož se jeho nositel zrodil, v němž žil a zemřel. Každá společnost je dle tohoto přístupu charakteristická svým vlastním viděním těla“ [Lenderová a kol. 2013: 24].

4.1 Znaky sociální a „virtuální“ atraktivity

4.1.1 Interpersonální komunikace

„Interpersonální komunikace je základním výchozím druhem komunikace a tento vztah vystoupí explicitně, když původní příjemce se stane sám mluvčím, případně aktérem vzájemné komunikace. Základním projevem explicitní interpersonální komunikace je rozhovor. Obdobně je interpersonální vztah obsažen implicitně v rozvinutém lidském neverbálním komunikačním aktu, například v úsměvu. Interpersonální vztah zde vystoupí explicitně tehdy, když je úsměv opětován“ [Slaměník 2008: 224]. Schopnost efektivního navázání a využívání rozhovoru je

v současné době aktuálnější než v minulosti. S nástupem virtuálního světa internetu došlo k rozvoji fenoménu komunikace v rámci virtuální reality. V rámci diskuzí a různých forem seznamovacích portálů a sociálních sítí, je bez možnosti zrakového ani zvukového kontaktu kladem větší důraz na formu vyjadřování, stylistiku, a především na obsahovou stránku rozebíraného tématu. Jako znak atraktivity a tedy šance udržení dlouhodobého zájmu se ukazují témata směřující k blízkosti zájmů, koníčků, postojů a názorů. Např. vyjádřený souhlas s názorem druhého je projevem zájmu o jeho osobu a vytváří dojem blízkosti [Šmahel, Veselá 2006: 177].

4.1.2 Úloha závazků

„Život kolem nás poskytuje důkazy o tom, že některé blízké vztahy jsou šťastnější než jiné a trvají delší dobu. Překvapující však je, že mezi těmito charakteristikami osobních vztahů nebývá jednoduchý, lineární resp. přímo úměrný vztah. Lidé, kteří se spolu cítili šťastní, se rozcházejí, a jiní, jejichž vztah je dlouhodobě plný konfliktů a napětí, zůstávají spolu. Odpověď na tyto otázky se pokouší dát koncepce, která spatřuje klíč v pojmu závazek, který prohlubuje vztahové vazby a je předpokladem pro šanci na dlouhodobé úspěšné udržení vztahu. Prožívání závazků vůči partnerovi ovlivňuje úroveň uspokojení vlastních potřeb. Jedinec prožívá intenzivněji závazek tehdy, když je přesvědčený, že ostatní alternativy vztahu jsou horší. Typickým příkladem je situace z oblasti partnerských vztahů, kdy hlavní příčinou ukončení blízkého vztahu je objevení se atraktivnějšího partnera. Autoři této koncepce upozorňují, že v těchto procesech mají kromě psychologických činitelů zastoupení i širší sociální souvislosti, jako je například kultura. Další zdroj prožívání závazku ve vztahu k partnerovi autoři považují míru investic jako např. přijetí méně přitažlivého zaměstnání jen proto, abychom mohli zůstat partnerovi na blízku“ [Slaměník 2008: 238].

4.2 Znaky fyzické atraktivity v zemích západní kultury

Pohledem na obrazy a sochy starých mistrů jasně vidíme, že po staletí byly tyto ženské kypřejší tvary považovány za atraktivní, zatímco dnes už jsou považovány téměř za obézní. Celosvětové studie v rámci 62 zkoumaných kultur ukázaly, že štíhlost je obecně považována za atraktivní v hospodářsky prosperujících zemích a naproti tomu v chudých oblastech upřednostňuje kultura dané společnosti především ženy plnějších tvarů, což by mohlo také souviset s tradičním pojetím ženy jako matky v domácnosti. V zemích kde se ženy podílí víceméně stejným způsobem na ekonomických procesech jako muži, jsou preferovány postavy štíhlé. Za ideální poměr pasu a boků je považována hodnota kolem 0,7. Atraktivitu těla ovlivňuje v současné době také velikost poprsí. V minulosti, např. ve středověku byla preferována jako žádoucí spíše menší ňadra. V současnosti jsou upřednostňována ňadra velká. Je vlastně ironií, že tehdy, stejně jako dnes, jsou ideály krásy těžko dosažitelné, jelikož jsou vcelku nereálné. Díky plastické chirurgii může v dnešní době stále více a více žen svůj vzhled změnit. Poslední důležitou vlastností ženského těla jsou nohy. Krásná ženská postava by měla mít dlouhé nohy, což je po celá desetiletí podtrháváno vysokými boty na podpatku. Nedávný výzkum ukázal, že ve skutečnosti mají všichni lidé velmi podobné představy o tom představě atraktivní tvář. U ženských tváří se prokázala preference pro juvenilní atributy - jako jsou velké, kulaté oči, větší klenuté čelo, menší nos a brada vedou ke zvýšení atraktivity. Jako atraktivnější byly hodnoceny užší ženské tváře, které měly snědší pokožku a plné rty. Překvapivě i u mužských tváří záleželo na tom, zda mají snědší pleť, užší obličej, plnější rty, tmavší řasy, tmavší obočí, výraznější a mají výraznější spodní čelist a bradu. Pro výzkum byly použity standardizované digitální fotografie 64 žen a 32 mužů tváře ve věku 17-29 let, včetně osmi fotomodelek. Výsledky naší studie jsou velmi překvapující. Technikou morfování byly vytvořeny proměněné tváře, které byly v průměru považovány za atraktivnější než původní tváře. Výsledky studií sociálního vnímání dále prokazují existenci stereotypu percepce

atraktivity jako ukazatel existence lepších vlastností u sledovaného jedince. Lidé s atraktivnějšími tvářemi byli hodnoceni jako úspěšnější, příjemnější, inteligentnější, kreativnější, vzrušující a pracovitější než lidé s méně atraktivními tvářemi. Studie jasně ukazují, že nejatraktivnější tváře ve skutečnosti neexistují, protože byly složeny za použití techniky morfování a v běžném životě se vlastně nikdy nevyskytovali. I přes tento fakt lidé denně konzumují prostřednictvím médií všeho druhu zmanipulované ideály dokonalých tváří, kterým se nikdy nemohou vyrovnat [www.uniregensburg.de].

4.2.1 Vliv doplňků a líčení na vnímání atraktivity

Alan a Barabara Peasovi provedli výzkum, kdy požádali čtyři podobně vyhlížející ženy, aby jim při pracovním semináři pomohly prodávat školící pomůcky. Všechny byly stejně oblečené a každá měla vlastní stolek. Jedna měla brýle a byla nalíčená, druhá měla brýle bez nalíčení, třetí byla nalíčená bez brýlí a čtvrtá neměla brýle a ani nebyla nalíčená. Zákazníci chodili k jednotlivým stolečkům a hovořili s asistentkami o jednotlivých produktech. Po ukončení rozhovoru s asistentkami byli zákazníci požádáni, aby z nabídnutého seznamu přídavných jmen vybrali ta, která dle nich nejlépe charakterizují každou ženu. Nalíčená asistentka s brýlemi působila jako sebevědomá, inteligentní, kultivovaná a společenská osoba. Na rozdíl od mužů byla na některé zákaznice také jaké jako chladná, arogantní a nafoukaná. Nejpříznivější hodnocení co do vzhledu získala nalíčená asistentka bez brýlí, ale zákazníci byli méně schopní naslouchat a navazovat přátelské vztahy. Nenalíčené ženy působily nejméně příznivým a přátelským dojmem a bylo jedno, zda měly či neměly brýle. Zajímavé je, že obě nalíčené asistentky vyvolaly u zákazníků dojem, že mají kratší sukne než nenalíčené. Z toho vyplývá, že nalíčená žena působí přitažlivěji [Pease 2011: 251-252].

Za zajímavost stojí další z průzkumů Peasových, kde se ukázalo, že ženy s výraznou červenou rtěnkou, působí dojmem, že jsou

soustředěny sami na sebe a stojí o mužskou pozornost, zatímco ženy s méně výraznou rtěnkou vypadají, že je více zajímá práce a vlastní kariéra. Ženy bez rtěnky působí, že svou práci berou vážněji než muži. Dalo by se tedy říci, že pokud jde žena na schůzku s mužem, měla by použít výraznější rtěнку, ale pro obchodní jednání by měla být nalíčená jemněji. Výjimku tvoří práce v oboru souvisejícím s oblékáním a módou, kosmetikou nebo úpravou vlasů, kde výrazné líčení ženskou přitažlivost zvyšuje [Pease 2011: 252].

4.3 Vliv kosmetiky a doplňků na vnímání atraktivity

Televizní film a sdělovací prostředky podporují teorii, že tělesná krása je klíčem k upoutání potencionálního partnera. Tato představa je ale poněkud mylná, jelikož mimořádně krásných lidí není mnoho, ale i přesto je sdělovací prostředky nesprávně propagují jako standard. Většina lidí se dle vědeckých studií staví ke krásným lidem skepticky. Vědecké studie také ukázaly, že lidé si raději volí stejně přitažlivé partnery, jako jsou oni sami, jelikož předpokládají, že tito partneři s nimi pravděpodobně zůstanou a nebudou se ohlížet po atraktivnějším partnerovi [Pease 2011: 277].

Jaké ženy připadají mužům přitažlivé? Podle výzkumů Peaseových se jedná o ženy, které prokazují nejlepší reprodukční schopnost a sexuální dostupnost, z čehož muž usuzuje na dobrý zdravotní stav ženy a na její schopnost úspěšně reprodukovat jeho geny. Celkově se mužům více líbili ženy s dětským obličejem, tj. s velkýma očima, malým nosem a plnými rty a tvářemi. Právě na tyto rysy se primárně zaměřují reklamy na kosmetické produkty a zákroky plastické chirurgie [Pease 2011: 276].

4.4 Estetická chirurgie

Jedním z nejvíce se rozvíjejících odvětví plastické chirurgie je estetická chirurgie. Jejím úkolem je řešit různé kosmetické vady, až již vrozeně podmíněné, nebo vzniklé v průběhu života, kterými se člověk co do vzhledu liší od všeobecně uznávaného normálu či ideálu krásy a

estetického vnímání. Jejím posláním je zbavit člověka pocitu odlišnosti od jiných a vrátit mu narušenou sebedůvěru a sebevědomí. Jeden z nejvýznamnějších estetických chirurgů, prim. MUDr. Karel Fahoun, DrSc., nazval estetickou chirurgii v přeneseném slova smyslu, také psychochirurgií. A každý, kdo se více zabývá estetickou chirurgií, může tento příměr jenom potvrdit. Ženská prsa představují odpradáвна symbol ženskosti. Snad ještě více než u jiných vad, žena bolestně pociťuje jakékoli odchylky ve tvaru prsů a jejich velikosti. Překvapivě mnoho žen, které pečují o svůj vzhled i tělesnou kondici navštěvováním aerobiku a podobných pohybových center, požaduje úpravu velikosti či tvaru prsů vzhledem k nepříjemným pocitům vycházejícím z pozorování jiných žen obdařených lépe vyvinutým poprsím. Některé ženy se domnívají, že vyrovnáním se soudobému ideálu krásy se jim podaří dosáhnout pocitu životního štěstí, nebo udržet narušený vztah. Je třeba však mít na paměti, že ani dobře provedená operace původní problém nevyřeší [Měšťák 2007: 8-10].

4.5 Vývoj štíhlosti jako determinanta krásy a její možné důsledky

„V minulosti existovaly mezi společenskými vrstvami rozdíly v představách o ideálu. Předpoklad třídních rozdílů v otázce starostí o postavu zřejmě vychází z historické skutečnosti, že až do 20. století byly starosti o postavu vyhrazeny pře vážně středním a vyšším třídám, které měly čas a peníze, aby se mohly věnovat módě v oblékání a zabývat se tvarem postavy, který by dal šatům co nejlépe vyniknout. Lidé vládnoucí ekonomickou mocí vždy udávali normu v módě. To obvykle znamená, že pouze bohatí lidé si mohou dovolit koupit si ideál. Tam, kde jsou omezené zdroje, se bohatství může odrážet v kyprostí a v šatech, jež dávají této plnosti vyniknout. Když je dostatek a nejsou obavy z hladovění, bohatí lidé začnou usilovat o štíhlost. Příslušníci bohatých vrstev také často udávají tón v odívání, který vyžaduje určitý tvar a rozměry postavy, aby oděv vynikl tak, jak si to přál návrhář“ [Grogan 2000: 120].

„Současná ideální západní postava, štíhlá, zdatná a svalnatá, vyžaduje u většiny lidí investovat čas a peníze (pokud nemají zaměstnání, které by vyžadovalo těžkou fyzickou práci). April Fallonová (1990) se domnívá, že bohatí lidé se snáze přiblíží ideálu, protože si mohou dovolit trávit čas v posilovnách nebo si mohou zaplatit plastickou operaci. Přizpůsobovat se měnícím se módním trendům vyžaduje čas a peníze a získat štíhlou a vypracovanou postavu je často dost nákladné. Ne všichni si to mohou ve stejné míře dovolit, takže ideál je vlastně pro mnohé nedosažitelný. Pokud jde o incidenci obezity u žen, společenské rozdíly jsou dobře doloženy. Pracující ženy se s větší pravděpodobností ocitnou v kategorii obézních než ženy z dominujících společenských vrstev. Příchod Twiggy, modelky z dělnické rodiny, která nijak netajila svůj původ, byl pro mladé ženy signálem, že štíhlost jim pomůže získat svobodu a eleganci. Ve spojených státech se štíhlost stala součástí amerického snu, který se může stát skutečností pro každého“ [Grogan 2000: 121].

„V Robinsonově studii mělo 939 dívek ve věku od 12 do 13let ohodnotit škály zahrnující i vzdělání rodičů (jako definici společensko-ekonomického postavení) a nespokojenost s vlastním tělem. Bylo zjištěno, že vzdělání rodičů nekorelovalo signifikantně s nespokojeností s vlastní postavou. Autoři došli k závěru, že u mladých dívek neexistuje souvislost mezi společensko-ekonomickým postavením a starostmi o postavu. Domnívají se, že tlak na štíhlost se šíří mimo rámec horních a středních vrstev a vyvolává zvýšenou úroveň obav o postavu u dívek z dělnické třídy. Obavy o postavu již nejsou u žen spojeny se společensko-ekonomickým statutem. Nejnovější údaje ukazují, že demokratizace představ vytvořená sdělovacími prostředky znamená, že lidé všech tříd sledují stejné televizní pořady a filmy, čtou stejné časopisy a líbí se jim stejná móda (třebaže má jinou cenovku pro ty z nižších příjmových skupin), a tudíž se vytváří ideál postavy překračující hranice tříd“ [Grogan 2000: 119].

4.5.1 Negativní body image

Při výzkumů prováděných za účelem posouzení spokojenosti s vlastním vzhledem 72% mužů a 93% žen připustilo, že nejsou spokojeni se svým vzhledem. Předmětem největšího zájmu dotazovaných byla tělesná váha, zde až 41 procent mužů a 55 procent žen vyjádřilo nespokojenost s tím, jak vypadají. Nejhůře hodnocenou částí těla byla oblast středu trupu. Více než polovině z účastníků průzkumu se nelíbilo jejich břicho nebo boky. Tato nespokojenost se často stává trvalým zjevem lidských životů. Téměř polovina těch, kterým se nelíbil jejich vlastní vzhled v období dospívání, s ním byla nespokojena i v dospělosti. Na druhé straně 87 procent mužů a 78 procent žen, kteří sami sebe v období svého dospívání pokládali za atraktivní, mělo tento názor i v období dospělosti [Lewis 1995: 51].

„Pozitivní představa člověka o sobě samém by nikdy neměla záviset na dosažení nějakého kulturního stereotypu jako vzoru mužnosti nebo krásy“ [Lewis 1995: 48].

„Americké ženy se mylně domnívají, že muži touží po štíhlejších ženách, než tomu je ve skutečnosti. Tyto nálezy protirečí všeobecnému povědomí, že muži touží po velmi štíhlých ženách“ [Buss 2009: 75].

„Ve stejné studii prováděné mezi dětmi zjistily, že již osmileté dívky udávají nespokojenost se svým tělem. Osmileté dívky souhlasily s tvrzením, že by chtěly být štíhlé v současnosti i v budoucnosti. Na otázku, zda si dělají starosti kvůli svému vzhledu, odpovídaly, že se bojí, aby neztloustly a většina chtěla zůstat stejně štíhlá, jako je teď [Grogan 2000: 103].

„Existuje pozoruhodný nedostatek výzkumných výsledků, jež by mapovaly nespokojenost s tělem u chlapců. Michael Maloney a kolegové (1989) provedli studii na velkém vzorku amerických chlapců a dívek. Získané údaje z dotazníků ukazují, že mezi chlapci by chtělo být štíhlejší 31% devítiletých, 22% desetiletých, 44% jedenáctiletých a 41% dvanáctiletých. Dále bylo zjištěno, že 31% chlapců se snažilo zhubnout (ve skupině devítiletých to bylo 36%), 14% drželo dietu (27% ve skupině

devítiletých) a 37% chlapců cvičilo ve snaze zhubnout (44% ve skupině devítiletých). Maloney a kolegové došli k závěru, že starosti o postavu se začínají u mnoha chlapců a dívek objevovat ještě před obdobím dospívání“ [Grogan 2000: 104-105].

„Třebaže chlapci byli všeobecně více spokojeni se svým tělem než dívky a byli méně náchylní k dietám, objevily se výrazné rozdíly v úctě k vlastnímu tělu i mezi chlapci. Třináctiletí chlapci byli významně méně spokojeni se svou postavou a tělesnou hmotností než jedenáctiletí chlapci. To ukazuje, že chlapci procházející fyzickými a duševními změnami spojenými s pubertou jsou méně spokojeni se svým tělem než prepubertální chlapci ve věku jedenácti let“ [Grogan 2000: 108].

4.5.2 Poruchy příjmu potravy

Nárůst počtu diagnóz poruchy příjmu potravy jako je především mentální anorexie a mentální bulimie lze v dnešní době již chápat jako globální nebezpečí a dle Giddense je problém v neustálém zvyšování počtu těchto onemocnění ve změně představ o ženském těle. V dřívějších dobách, kdy nebyl zdaleka takový dostatek nebo dokonce nadbytek potravin, nebyla ve většině kultur štíhlost rozhodně žádným ideálem. Právě zásadní změna ideálního vzhledu a všeobecná dostupnost a dostatek potravin v každé domácnosti nám najednou dává prostor k rozhodování o tom, co a kolik sníme a jak celkově se svým tělem nakládáme, avšak zároveň nás ze všech stran obklopuje tlak mediálních informací o tom co je zdravé a co ne a podsouvá vzory, jak bychom měli nebo neměli vypadat. Přináší s sebou onen konflikt volby, který považuje za jeden z faktorů podílejících se na vzniku mentální anorexie a mentální bulimie především u žen zejména z toho důvodu, že všeobecně rozšířené společenské normy zdůrazňují význam fyzické přitažlivosti více u žen než u mužů - ale také proto, že soudobá představa podoby mužského těla směřuje k jinému ideálu, kterým je "mužné", svalnaté tělo, což často vede k obdobnému patologickému vlivu posilování (kulturistiky) na muže [Giddens 1999: 140].

„Většina autorů předpokládá, že jádro problému poruch příjmu potravy je v rychle se měnící kultuře, která nekriticky oslavuje vyhublou štíhlost a nadměrnou sebekontrolu. Za argumenty, které podporují tuto hypotézu, považují především rostoucí incidenci poruch příjmu potravy v zemích „západního“ světa, u žen, mezi imigranty a poukazují zejména na skutečnost, že identifikace s hodnotami a ideálem západní kultury bývá spojena s rostoucím zájmem o tělo a často i s pocitem tloušťky, nespokojenosti s tělem vedoucím k redukčním dietám a významnému vzrůstu incidence těchto poruch u žen“ [Krch 2005: 58].

Claude-Pierre naproti tomu přichází s vyhraněnější teorií o vzniku mentální anorexie a bulimie, podle které anorexie spočívá v sebenenávisti způsobené neschopností dosáhnout dokonalosti. Anorektici jsou vždy lidé s extrémně vyvinutým altruismem. Jejich vlastní život je pro ně druhořadý, stále se starají především o řešení problémů své rodiny, přátel až po problémy zeměkoule a žijí v neustálých obavách, aby nebyli svému okolí nijak na obtíž a proto musí být ve všem a za všech okolností perfektní. Tito lidé jsou se sebou nespokojeni neustále, protože dosáhnout dokonalosti je vlastně nemožný cíl. Jsou to velmi citliví lidé, osobnostním založením negativisté, kteří mají na rozdíl od ostatních velmi rozvinutou tzv. negativní mysl, která může být na základě spouštěcího mechanismu rozvinuta do tzv. stavu utvrzeného negativismu, který začne jako parazit absolutně ovládat a vytvářet mysl pacientů s MA a MB. Spouštěcích mechanismů je celá řada od vlivu rodiny na vývoj jedince již v rané ontogenezi dítěte, krize identity, vliv kamarádů atd. až třeba po již mnohokrát zmiňovaný kult těla.“ Věřím tomu, že média a reklamní obrázky oslavující dokonalost a krásu mohou za to, že se mnoho žen cítí nespokojeno se svými těly. Byla bych ráda, kdyby byl vliv tohoto kultu omezen. Ale nemyslím, že by to nějak snížilo počet případů mentální anorexie. Lidé trpící vnitřním negativismem by si prostě našli jiný spouštěcí mechanismus“ [Claude-Pierre 2005: 82-83].

„Jídlo je nenahraditelným zdrojem základních živin a jednou z podmínek somatického a psychického zdraví. Nedostatek energie nebo

některých živin může být příčinou závažných poruch a naopak změny v chuti k jídlu, příjmu potravy a tělesné hmotnosti mohou signalizovat rozvoj somatické a duševní poruchy od banální únavy a nachlazení až po závažná onemocnění. V průběhu života získává jídlo různý psychický a sociální význam. Stává se odměnou, únikem před samotou, programem nebo i způsobem komunikace. Stanovit prioritu možných vlivů a zřetelnou hranici mezi normou a patologií může být v tomto složitém biopsychosociálním kontextu obtížné“ [Krch 2005: 15].

4.5.2.1 Mentální anorexie

Mentální anorexie je charakterizovaná úmyslným snižováním váhy nebo podváhou, kterou si pacient způsobuje sám vyhýbáním se kalorickým pokrmům a užíváním některého z následujících prostředků: vyprovokované zvracení nebo defekace, užívání anorektik a diuretik nebo nadměrné cvičení, přičemž stále přetrvává strach z tloušťky a zkreslená představa o vlastním těle, která pacienta zásadním způsobem ovládá natolik, že si sám o sobě ukládá za povinnost mít nízkou váhu [Novák 2010: 11].

4.5.2.2 Mentální bulimie

Mentální bulimie charakterizuje střídání opakovaných záchvatů přejídání velkým množstvím kalorické stravy s obdobími přehnané kontroly váhy, přičemž se pacient neustále zabývá myšlenkami a neodolatelnou touhou po jídlu, které se střídají s epizodami přejídání velkými dávkami jídla během krátké doby a následně pak střídavými obdobími hladovění, nebo vyprovokovaným zvracením a zneužíváním různých léčiv a to opět z důvodu chorobného strachu z tloušťky na základě velmi přesně představy o vymezeném váhovém prahu, který bývá většinou nižší než premorbidní váha [Novák 2010: 11].

4.5.2.3 Riziková skupina pro vznik poruch příjmu potravy

Multifaktoriální etiologie je pochopitelně dlouho známa i našim odborníkům. Odhalení faktorů souvisejících s výskytem symptomů poruch

příjmu potravy není nutně zárukou kauzality, tj. neposkytuje informaci o příčině nemoci. Současný biopsychosociální model poukazuje především na interakci čtyř nejdůležitějších faktorů spojených se vznikem poruch příjmu potravy – biologických, psychosociálních, rodinných a konečně sociokulturních [Novák 2007:393].

Východiska výzkumu je možné shrnout do jednoduché otázky: Jaká je role obrazových médií v rozvoji poruch příjmu potravy u žen? Jaký dopad má na ženy expozice štíhlému ideálu krásy? Jakýkoliv vzorek žen i mužů bude vykazovat různou míru symptomů poruch příjmu potravy, ačkoliv jsou vzdálené klinické diagnóze. Zdrojem potencionálně patologického ztotožnění se štíhlými postavami z médií, poplatnými soudobému ideálu krásy. U vzorku normální populace ve věku 15 – 20 let odhalila studie oproti ženám starších 20 let signifikantně vyšší přichylnost k obrazům ideálu štíhlosti obsaženým v médiích a o prokázané spojitosti preference ideálu štíhlosti a symptomatologie poruch příjmu potravy lze mluvit pouze u žen z rizikového vzorku. Čím nižší BMI ženy měly, tím více se jim líbily štíhlé postavy a tím více se jim přály podobat. Sociální srovnávání proběhne pravděpodobněji v případě, když subjekt pociťuje potencionální cíl svého srovnávání jako sobě podobný [Novák 2007: 393-400].

„Pro adolescentní dívky je obzvlášť obtížné čelit dominantní kulturní představě o ženství v období, kdy samy teprve zjišťují, jaké to je být ženou ve společnosti, a kdy prožívají fyzické změny dospívání v ženu a nemají představu, do jaké role se mají stylizovat“ [Grogan 2000: 108].

4.5.2.4 Vývojové determinanty poruch příjmu potravy

„K propojení potřeb nasycení a lásky dochází krátce po narození, kdy matka uspokojuje emocionální a fyzické potřeby kojence. První uspokojení potřeb proběhne právě při nasycení, z něhož pramení i první příjemné pocity. Potrava je asociována s bezpečím, pohodlím, teplem, něhou a láskou. Odpírá-li matka dítěti v dětství jídlo, hrozí, že si dítě omezování v jídle spojí s neláskou a takové děti pak mají problém

rozeznat skutečný hlad od manifestací jiných potřeb a univerzálně používají potravu k jejich utišení. Jídlo se tak stává spolehlivým partnerem, který je vždy při ruce. Společensky očekávané podrobení se ideálu štíhlosti krásy má pro ženu za následek zvýšenou nezbytnost dbát na složení a množství potravy, kterou konzumuje. Tak dochází k deprivaci nejprimitivnější potřeby lásky“ [Novák 2010: 15].

Média vytváří ať už formou reklam nebo různých článků a televizních pořadů kult poněkud paradoxní disproporční štíhlosti, kdy ideálem je vysoká žena s dlouhýma nohama a útlým pasem a boky, ale s velkými ňadry. Samozřejmostí je i neuvěřitelně zpevněná postava a mladistvý vzhled a skutečnost, že takového vzhledu lze dosáhnout pouze extrémním hubnutím, plastickými operacemi anebo jednoduše optickým vylepšením reklamních fotografií grafickými programy, tak jaksi tiše ustupuje do pozadí. Dochází tak k cílené bagatelizaci onemocnění poruch příjmu potravy a anorektický vzhled se v konečném výsledku ještě oslavuje. Expanze západní kultury do ostatních částí světa šíří mimo jiné i problematiku poruch příjmu potravy, která se nyní vyskytuje i v oblastech, kde nikdy dřív nebyla zaznamenána. „Všechny kultury, ve kterých se vyskytují poruchy příjmu potravy, mají ideál štíhlost. Žádná kultura, která nemá ideál štíhlosti, poruchy příjmu potravy nevykazují“ [Novák 2010: 36].

„Kult hubenosti nikdy nevytvořil jedinou hubenou ženu - dal vzniknout pouze takovým, které se zhubnout snaží. Sociobiologii oblých ženských tvarů, které jsou považovány za jeden ze vzorových „vysílačů“, na nichž závisí spouštění a udržování lidské sexuality“ [Ducan 2013: 224].

5 ZÁVĚR

Z hlediska míry vlivu biologické či naopak kulturní determinace vnímání interpersonální atraktivity existují v současné době dva vzájemně protikladné explikační modely. Evoluční psychologie předpokládá, že lidé mají vrozené preference pro výběr svých budoucích sexuálních partnerů,

kteří jsou biologicky „zdatní“, to znamená zdraví a schopní reprodukce. Z hlediska sociálních psychologů či sociologů je preference pro výběr ideálního partnera dána především určitými znaky, které konkrétní kultura upřednostňuje, a jsou tedy z pohledu každé kultury relativní [Grogan 2000: 122].

Lidské tělo je nejen primárním nástrojem percepce okolního prostředí, ale především je také hlavním nástrojem přežití našeho genofondu, tedy i genů, které se podílely na vývoji našich mozků v prostředí, ve kterém již nežijeme, a lze tedy říci, že preference určitých znaků pro výběr sexuálního partnera vznikajících v průběhu našeho vývoje a díky kterým tu pravděpodobně i nyní jsme, jsou stále aktuální.

Z evolučního hlediska lze tedy pokládat za znaky atraktivity rysy odkazující na reprodukční kapacitu objektu, kterými jsou v případě sexuální atraktivity žen v první řadě znaky signalizující věk tj. neotenní rysy tváře, jemná a hladká pokožka a tonus pokožky poměr pasu a boků kolem hodnoty 0,7 a s ohledem na environmentální podmínky v oblasti dané kultury ještě index tělesné velikosti a výšky - body mass index - BMI). V případě sexuální atraktivity mužů jsou to primárně znaky naznačující potenciál přístupu ke zdrojům (resource holding potential) a také projevy ochoty se o tyto zdroje podělit s potencionální partnerkou. Tento potenciál může zahrnovat různé indikátory, jakými jsou například rodinné zázemí, vzdělání, profese, inteligence a aspirace. Dále jsou to rysy fyzické atraktivity jako je výška a poměr pasu a boků kolem hodnoty 0,9 a poměr šířky ramen a boků (shoulder-to-hip ratio – SHR).

Avšak mimo tohoto vzoru má každý člověk svůj obraz fyzické atraktivity. Při percepci a hodnocení vzhledu se projevuje tendence k uplatňování určitých předsudků a stereotypů, různých přesvědčení, k jejichž utváření dochází na základě předchozích zkušeností [Slaměník 2008: 252]. Historicitu proměn vnímání fyzického vzhledu projektující se do představ majoritní části příslušníků společenství určité kultury jako ideál krásy je vlastní snad každé době a současné sociokulturní paradigma v rámci zemí západní (euro-americké) kultury to jen potvrzuje.

Studie jasně ukazují, že nejvíce atraktivní tváře ve skutečnosti neexistují, protože byly složeny technikou morfování, a v běžném životě se tedy vůbec nevyskytují. I přes tuto skutečnost jsou lidé, žijící v zemích západní (euro-americké) kultury či společnostech kam díky mediálním globalizačním procesům již vliv této kultury pronikl, vystaveni těmto druhům z uměle vytvořených a zmanipulovaných, "dokonalých obličejů" každý den prostřednictvím informačních médií všeho druhu. Velká část populace se tak stává obětí absolutně nedosažitelného ideálu krásy, který jsme si sami vytvořili.

Na základě výzkumů se ukazuje shoda v představách sexuální atraktivity mužů i žen co do poměru pasu a boků, případně ramen u mužů. Dalším shodným znakem jsou ukazatele věku u žen a potenciál přístupu ke zdrojům u mužů. Zásadním rozdílem je podmínka krásy rovnající se štíhlosti u žen i mužů, ovšem se zásadním důrazem na ženy, jež jsou pod větším apelem vypadat štíhleji a mlaději neboť média ženy vyobrazují s extrémně juvenilními rysy obličeje a toto je pak různými způsoby podsouváno společnosti

Výsledkem těchto mediálních vlivů jsou pak výzkumy prokázaná vysoká míra negativního body image jak u žen, tak u mužů a o to už dokonce u osmiletých dětí, které tak představují pro věkovou kategorii 15 až 20letých dívek prokazatelně vysokou míru rizika vzniku poruch příjmu potravy.

6 RESUME

From the point of the rate influence of biological or on the contrary cultural determination of perception of interpersonal attractiveness nowadays we have two mutually opposite explanatory models. Evolutionary psychology suggests that people have inborn preference for selection of their future sexual partners, who are biologically fit that means healthy and capable of reproduction. From the point of view of social psychologists or sociologists the preference for selection of an

ideal partner is mostly determined by certain typical features which are preferred by particular culture and they are relative from the point of every culture.

Human body is not only primary instrument of perception surrounding in environment but above all it is also the main instrument for survival of our genofond thus even genes which participated in development of our brains in the environment in which we no longer live and therefore it can be said that preference of certain features for selection of a sexual partner, arising in the course of our development and thanks to which even now we are probably here, are still valid.

From the evolutionary point of view the traits referring to the reproductive capacity of the object can be considered as the features of the attractiveness such as, in the case of sexual attractiveness of women, at first as features referring to the age that means juvenile traits of face, soft and smooth skin, tonus of the skin, ratio of waist to hip around 0,7 and bearing in mind the environmental conditions for the area of the particular culture there is also index of body size and height [body mass index - BMI]. In the case of sexual attractiveness of men these are primarily signs showing potentiality of approach to sources [Resource Holding Potential] and also the willingness to share these sources with the potential partner. This potential can include different indicators such as a family background, education, job, intelligence and aspiration. Further on there are traits of the physical attractiveness such as height and a ratio of waist to hips around 0,9 and a ratio of width of shoulders to hips [shoulder-to-hip ratio - SHR].

History of changes of the perception of physical appearance projecting itself into the imaginations of majority part of members of a fellowship of certain culture as an ideal of the beauty is peculiar to every period and current social and cultural paradigm in the frame of countries of western [euroamerican] cultural confirms this. However outside this pattern every human being has its own picture of the physical attractiveness. When perceiving and evaluating the look there can be

seen some tendency to involve certain prejudices and stereotypes, different beliefs which are determined on the basis of the previous experience.

Study clearly suggests that the most attractive faces basically do not exist, because they were formed by a method of morphology and in real life these do not appear at all. Despite this fact people, living in the countries of western [euroamerican] culture or in societies where thanks to the media globalisation processes the influence of this western culture has already penetrated, are exposed to these artificially created and manipulated , perfect faces , every day via informational media of all kinds. Big part of the population has become a victim of absolutely unreachable ideal of the beauty which we have created ourselves.

On the basis of the research it is shown that there is a sameness in the imaginations of sexual attractiveness of men and women regarding to a ratio of waist to hips or else a ratio of shoulders in the case of men. Another identical trait is the age in the case of women and the height and the potential access to sources in the case of men. Fundamental difference is a condition for attractiveness meaning a slimness for women and also men, but with an essential emphasis for women who are under a stronger imperative to look even slimmer or younger as the medial look of women pictures them with the extreme juvenile traits of faces and these are then by different ways foisted on the society.

The result of these medial influences is by researches proved high rate of a negative point of image for both sexes and this goes down to even 8 years old children. This then means for the age category of 15 up to 20 years old girls demonstrably a high rate of risk of the origin of eating disorders.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARRETT, Louise, Robin DUNBAR a John LYCETT. *Evoluční psychologie člověka*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 551 s.

ISBN 978-80-7178-969-7.

BLAŽEK, Vladimír a Radek TRNKA. *Lidský obličej: vnímání tváře z pohledu kognitivních, behaviorálních a sociálních věd*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 256 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-246-1556-1.

BLAŽEK, Vladimír. *Komunikace a lidské tělo: antropologie chování 5 : [(učební text pro nebiologické a nep psychologické obory)]*. 1. vyd. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011, 115 s. ISBN 978-80-261-0033-1.

BUSS, David M. *Evoluce touhy: [strategie sexuálního chování]*. V Praze: Dauphin, 2009, 389 s. ISBN 978-80-7272-214-3.

CLAUDE-PIERRE, Peggy. *Tajná řeč a problémy poruch příjmu potravy: jak rozumět příčinám anorexie a bulimie a jak je léčit*. Praha: Pragma, 2001, 264 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-7205-818-5.

DAWKINS, Richard. *Sobecký gen*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1998, 319 s. Kolumbus. ISBN 80-204-0730-8.

DUKAN, Pierre. *Muži to rádi oblé, aneb, Proč se přirozená krása stala tabu*. Vyd. 1. V Praze: Rybka, 2013, 235 s. ISBN 978-80-87067-52-9.

DUNBAR, Robin. *Příběh rodu Homo: nové dějiny evoluce člověka*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009, 222 s. Galileo. ISBN 978-80-200-1715-4.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

GROGAN, Sarah. *Body image: psychologie nespokojenosti s vlastním tělem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 184 s. Psyché (Grada).

ISBN 80-7169-907-1.

KRCH, František David. *Poruchy příjmu potravy*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2004, 255 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0840-x.

LE GOFF, Jacques a Nicolas TRUONG. *Tělo ve středověké kultuře*. Vyd. 1. Překlad Věra Dvořáková. Praha: Vyšehrad, 2006, 155 s. Kulturní historie. ISBN 80-7021-826-6.

LENDEROVÁ, Milena, Daniela TINKOVÁ a Vladan HANULÍK. *Dějiny těla: prameny, koncepty, historiografie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013, 261 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-7465-068-0.

LEWIS, David. *Tajná řeč těla*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 229 s. ISBN 80-85605-49-x.

MARTINÍK, Karel. *Obezita, nadváha: od teorie k praxi*. Hradec Králové: Garamon, 2008, 151 s. ISBN 978-80-86472-37-9.

NOVÁK, Michal. *Společnost, kultura a poruchy příjmu potravy*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010, 105 s. ISBN 978-80-7204-657-7.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.

WEISS, Petr. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, xiii, 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

NOVÁK, Michal. *Přispívají obrazy štíhlých ženských postav v médiích k rozvoji poruch příjmu potravy? 2007.*

Dostupné na: http://cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2007_8_393_401.pdf

http://www.uniregensburg.de/Fakultaeten/phil_Fak_II/Psychologie/Psy_II/beautycheck/english/figur/figur.htm

SOUKUP, Martin. *Antropologie těla: úpravy, disciplinace a semiotizace těla*. 2011.

Dostupné na:

http://userweb.pedf.cuni.cz/paideia/download/soukup_antropologie.pdf

ŠMAHEL, David a Martina VESELÁ. Interpersonální atraktivita ve virtuálním prostředí. *Československá psychologie*, Praha: Academia, 2006, roč. 50/2006, č. 2, s. 174-186. ISSN 0009-062X.

Dostupné na: <http://www.muni.cz/research/publications/636046>